

Nacionalni inštitut
za javno zdravje

Nacionalni program za duševno zdravje in Centri za duševno zdravje

SREČANJE ZDRAVIH ŠOL, 13. 5. 2021

Maruša Bertoncelj, regijska koordinatorica za duševno zdravje, OE LJUBLJANA

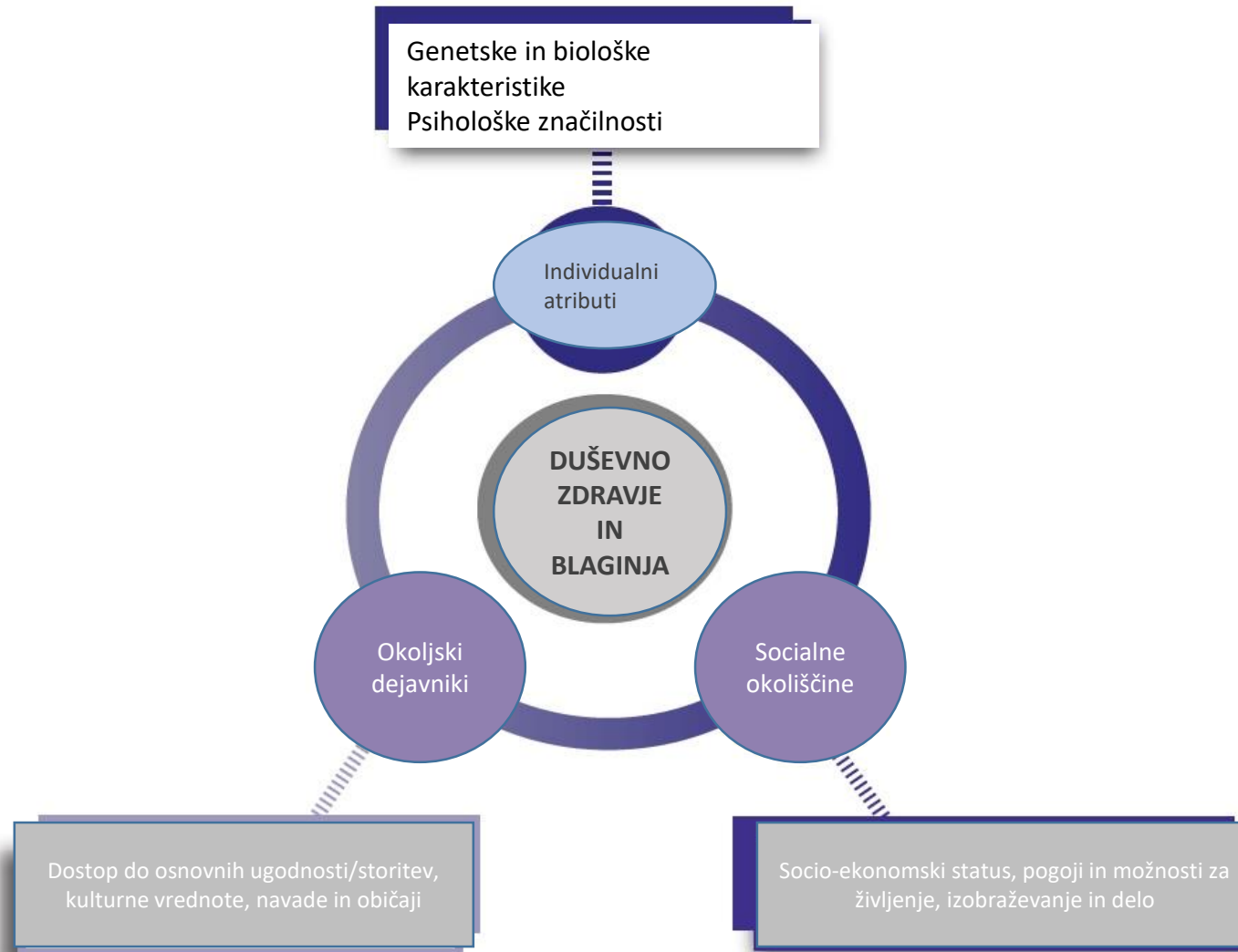
Nacionalni program za duševno zdravje (NPDZ) 2018 -2028

- RNPZ sprejet **26. marca 2018** v Državnem zboru.
- Oblikovana na podlagi **Zakona o duševnem zdravju** iz l. 2008.
- Je **prvi strateški dokument**, ki določa celostno strategijo razvoja na področju skrbi za duševno zdravje v Sloveniji.
- Upošteva aktualne evropske in slovenske dokumente, usmeritve misije SZO za Slovenijo za področje duševnega zdravja iz l. 2015 ter tri predhodne osnutke RNPZ.

Zakaj NPDZ?

- **Dobro duševno zdravje je vir blaginje za posameznika in skupnost.**
- **Nepravične neenakosti v družbi, sodoben način in dinamika življenja** – izzivi in tveganje za duševno zdravje.
- **Polovica vseh duševnih motenj**, ki jih diagnosticirajo kadarkoli v poteku življenja, se **začne pred 14. letom starosti**, tri četrtine duševnih motenj pa pred 24. letom (podatek mednarodne raziskave iz 2008). V Sloveniji se je med letoma 2008 in 2015 **poraba zdravil** pri mlajših od 19 let **povečala za skoraj 50 %**, narašča predvsem poraba psihostimulansov pri fantih in antidepresivov pri dekletih.
- Duševne motnje spadajo med deset poglavitnih vzrokov oviranosti v svetu. **Slabo duševno zdravje tudi ekonomsko breme: v Sloveniji znaša 4,1% BDP** (ocena OECD).
- Potrebe so tako velike, da jih na nekaterih področjih že lahko opredelimo kot krizne in NPDZ 2018-28 odgovarja nanje na **organiziran, sistematičen in povezan način**. K že sicer nezavidljivi situaciji in potrebam na področju duševnega zdravja se je pridružila pandemija COVID-19, ki dodatno pogloblja bremena na področju duševnega zdravja posameznika in družbe, saj jo spremljajo zdravstvena in posledično tudi ekonomska ter socialna kriza.
- Zaradi **slabe dostopnosti služb, stigmatizacije** duševnih motenj in **nizke pismenosti o duševnem zdravju** je vrzel med tistimi, ki pomoč rabijo, in tistimi, ki pomoč prejmejo, nesprijemljivo velika. V primeru težjih duševnih motenj je takšnih, ki pomoči ne prejmejo, **od 35 do 70 %**.

Vplivi na duševno zdravje in blaginjo

VIR : WHO (2012) *Risks to Mental Health*

Duševno zdravje

Zdrav način življenja posameznika

- zdrava prehrana, gibanje
- delo, počitek, spanje
- hobiji, rekreacija
- izogibanje razvadam
- druženje ...

- komunikacija
- medosebni odnosi
- postavljanje ciljev
- reševanje problemov ...
- iskanje podpore in pomoči

Podporna okolja, ki omogočajo zdravje in zdrave izbire

- informacije
- veščine
- pismenost iz DZ
- antistigma
- uvajanje preverjenih in učinkovitih programov v okolja (šolsko, delovno..)

PREDNOSTNA PODROČJA NPDZ

1

**Skupnostni
pristop
v skrbi za
duševno
zdravje**

2

**Promocija
duševnega
zdravja,
preventiva,
destigmatizacija**

3

**Mreža služb
za
duševno
zdravje**

4

**Alkohol
in
duševno
zdravje**

5

**Preprečevanje
samomorilnega
vedenja**

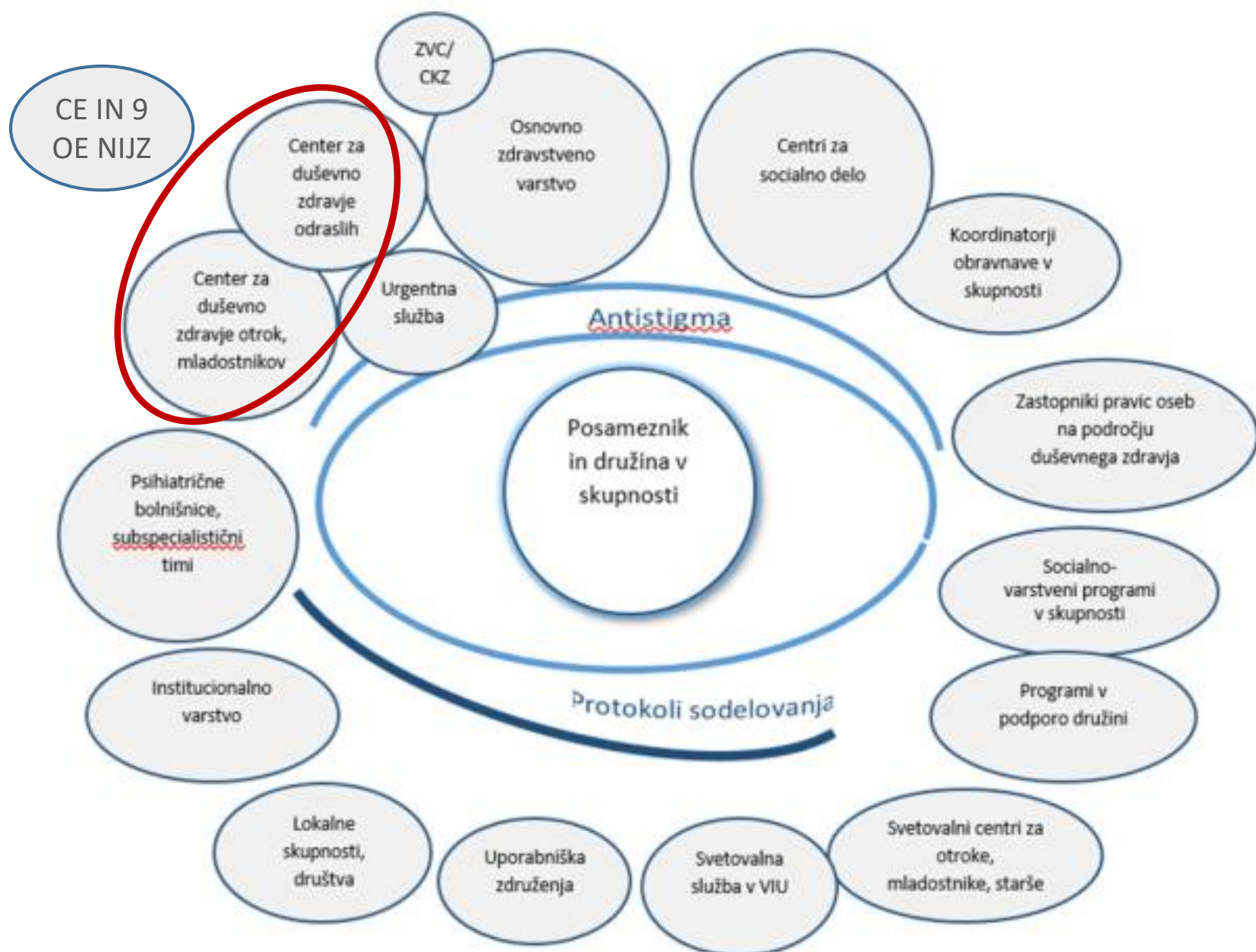
6

**Izobraževanje,
raziskovanje,
spremljanje
in evalvacija**

Temeljni problemi, ki jih naslavlja NPDZ

- **Vidik upravljanja zdr. sistema: nezadostna mreža javno dostopnih zdravstvenih in socialnih služb na področju duševnega zdravja v Sloveniji, še zlasti pomanjkanje določenih skupin strokovnjakov in storitev (spec. otroške in mladostniške psihiatrije, klinični psihologi, logopedi, pediatri, psihoterapevtske storitve v okviru zdravstvenega sistema, koordinatorji obravnave v skupnosti)**
- **Družbeno-medicinski vidik: stigma, socialna izključenost, vzgoja in izobraževanje, pismenost o duševnem zdravju, neenakomerna dostopnost za prebivalce nekaterih regij do različnih virov pomoči.**

Regionalna mreža služb in programov za duševno zdravje

Centri za duševno zdravje na primarni ravni

- NPDZ predvideva vzpostavitev **50 regionalnih CDZ** (25 CDZOM in 25 CDZO), ki dopolnijo oz. se integrirajo v obstoječo mrežo regijskih služb za duševno zdravje in skupaj z njimi izvajajo preventivne aktivnosti in zagotavljajo celostno interdisciplinarno obravnavo v lokalnem okolju.
- **CDZ se ustanovi v okviru zdravstvenih domov na geografsko opredeljenih območjih z okvirno 85.000 prebivalci** (cca 15.000 otrok in mladostnikov ter 70.000 odraslih).
- **CDZ = Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov (CDZOM) ter Center za duševno zdravje odraslih (CDZO – ambulantna in skupnostna obravnava)** z opredeljenima interdisciplinarnima timoma.

**Timsko,
interdisciplinarno
delo**

**Odzivanje na
potrebe v
skupnosti**

CENTRI ZA DUŠEVNO ZDRAVJE

- Celostna na pacienta osredotočena obravnava odraslih oseb s težavami v duševnem zdravju
- Interdisciplinarni pristop
- Nizkopražni program na primarni ravni
- Povezovanje z drugimi službami na področju duševnega zdravja

Centri za duševno zdravje odraslih

Ambulantna obravnava: Skupnostna obravnava:

Specialist psihiatrije (1)	Specialist psihiatrije (1)
Specialist klinične psihologije (2), psiholog (1)	Specialist klinične psihologije (1)
Diplomirana medicinska sestra (1)	Diplomirana medicinska sestra (5)
Socialni delavec (1)	Socialni delavec (1)
Administrator (1)	Delovni terapevt (1)
	Administrator

Centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov

Ambulantna obravnava:

Specialist otroške in mladostniške psihiatrije (1)
Specialist klinične psihologije (3)
Psiholog (2)
Diplomirana medicinska sestra (2)
Socialni delavec (1)
Specialni pedagog (2)
Logoped (1)
Klinični logoped (1)
Delovni terapevt (1)
Administrator (2)

Akcijski načrti NPDZ

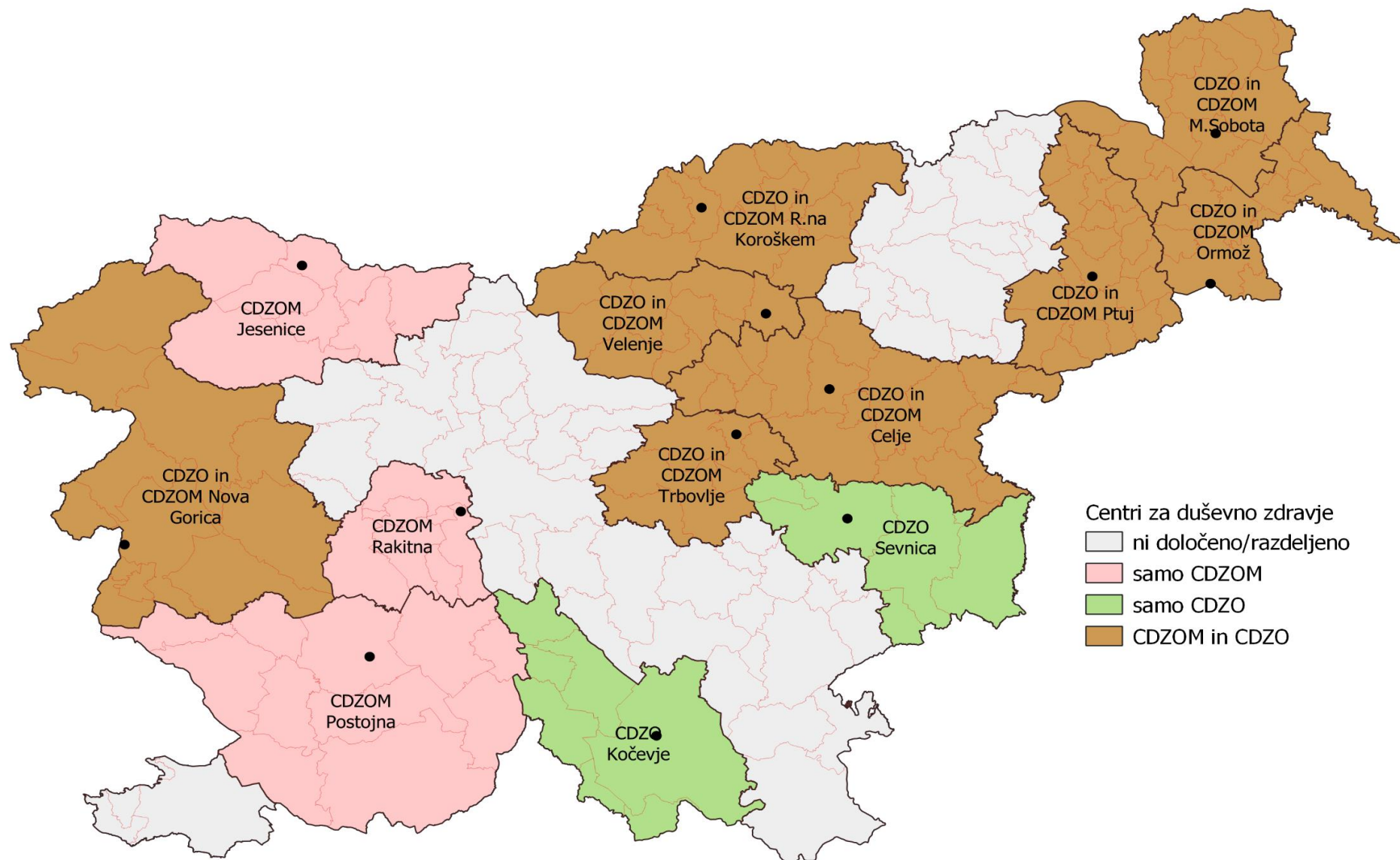
AN 2018-2020

- Vzpostavljene vse **interdisciplinarne delovne skupine** (IDS) za podporo implementaciji NPDZ, v katerih sodelujejo predstavniki različnih resorjev, uporabniki in svojci.
- Izveden **nacionalni popis** z namenom identificiranja služb na področju duševnega zdravja, na dolgi rok pa tudi uspešnega povezovanja za to, da se bodo obstoječe službe še bolj utrdile, dopolnile in bolje odgovarjale na potrebe v populaciji.
- Uspešna **implementacija 21 centrov** za duševno zdravje.

AN 2021-2023 (v potrjevanju):

- Izvajanje **velikega števila ukrepov**, ki so v načrt umeščeni na podlagi raziskav in izkušenj iz preteklosti – ter z mislijo na potrebe, ki se bodo porajale v prihodnosti.
- **Do- in nadgradnja sistema skrbi** za duševno zdravje v Sloveniji: nadaljnja širitev mreže CDZ, integracija v obstoječe sorodne službe na primarni ravni.
- **Odziv na posledice pandemije**: zagotavljanje podpore strokovnjakom, službam in programom, ki varujejo naše duševno zdravje in skrbijo, da ne pokleknemo pod bremenom duševnih motenj.

**Mreža služb
za
duševno
zdravje
2020**

Centri za duševno zdravje
ni določeno/razdeljeno
samo CDZOM
samo CDZO
CDZOM in CDZO